DE MOLENVRIEND

No. 13

herdruk augustus 2004

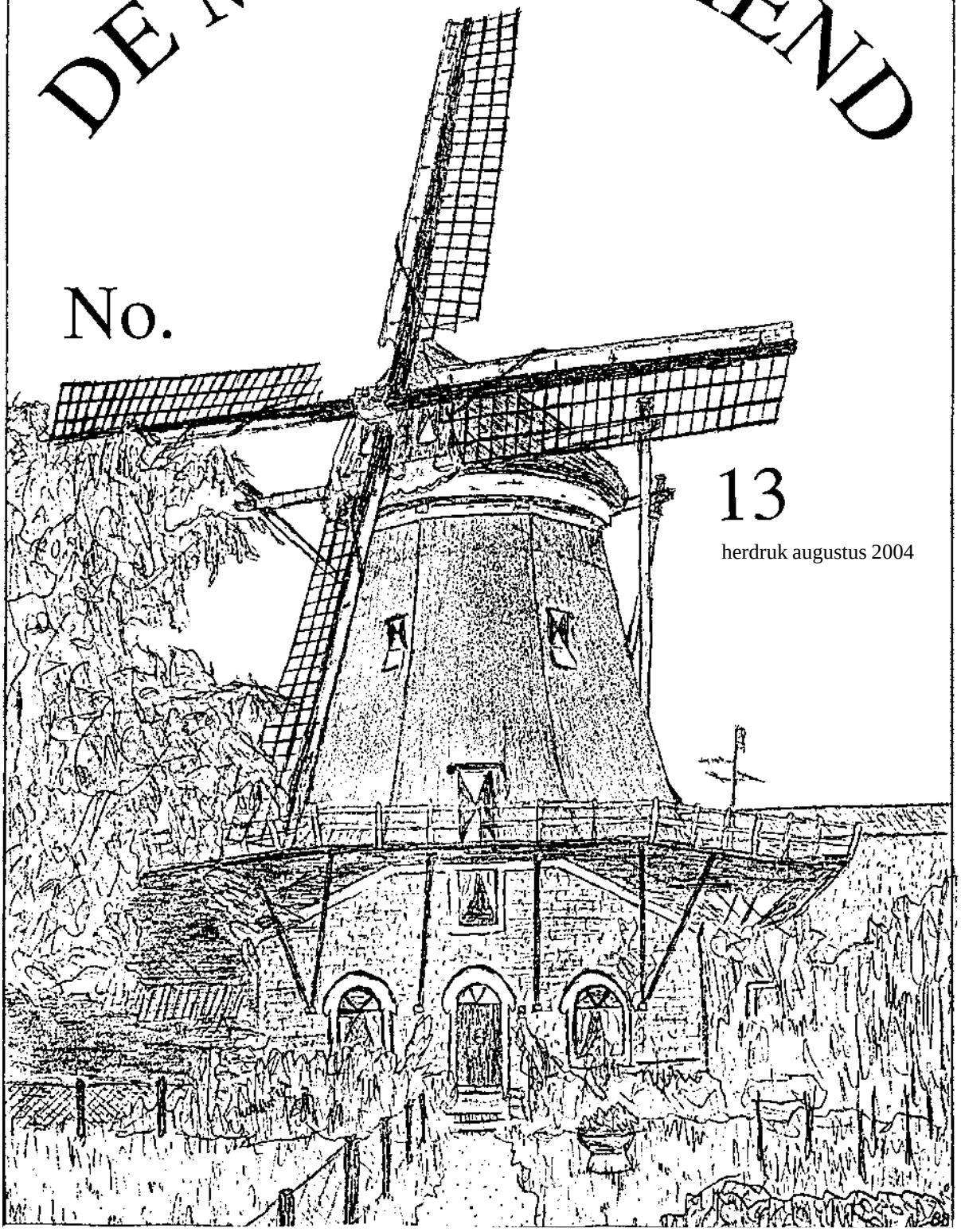

VERENIGING MOLENVRIENDEN LAND VAN CUIJK

BESTUUR

VOORZITTER	ROBBERT-HANS VERKERK 5431 GW CUIJK	ISABELLALAAN 30 TEL. 08850-13647
SECRETARIS	DON WERTS 5443 NC HAPS	STRAATKANTSEWEG 28 TEL. 08850-15362
PENNINGMEESTER	HANS HEIJS 5831 CW BOXMEER	BILDERBEEKSTRAAT 26 TEL. 08855-71463
BESTUURSLID	PERRY HENDRIKS 5437 BP BEERS	DE VANG 20 TEL. 08850-22872

COMMISSIES

BIOTOOPCOMMISSIE	MOLENEIND 4 TEL. 08850-13298	5431 HW CUIJK
ARCHIEFCOMMISSIE	STRAATKANTSEWEG 28 TEL. 08850-15362	5443 NC HAPS
PROMOTIECOMMISSIE	STRAATKANTSEWEG 28 TEL. 08850-15362	5443 NC HAPS

LEDENADMINISTRATIE HANS HEIJS — BILDERBEEKSTRAAT 26
5831 CW BOXMEER — TEL. 08855-71463
BANKREKENINGNUMMER VERENIGING: 110556194 RABOBANK
GIRONUMMER RABOBANK BOXMEER: 1105359

MOLENARCHIEF LAND VAN CUIJK — STRAATKANTSEWEG 28 — 5443 NC HAPS
TEL. 08850-15362
Het "MOLENDOCUMENTATIECENTRUM LAND VAN CUIJK" is in principe na afspraak toegankelijk voor iedereen

---

DE MOLENVRIEND 13

Colofon

Jaargang 6, nummer 1, April 1990
Lijfblad van de vereniging Molenvrienden Land van Cuijk, opgericht in 1984. De Molenvriend wordt gratis toegezonden aan de leden en donateurs van de vereniging. De contributie hiervoor is resp. *f* 20,- en *f* 12,50, welke bij aanmelding gestort kan worden op de bankrekening van de vereniging. Losse nummers *f* 1,75. De Molenvriend is advertentie-medium.

REDACTIE Don Werts

REDACTIEADRES Straatkantseweg 28 — 5443 NC Haps
Tel. 08850-15362

VERDER WERKTEN MEE Jan Scheirs; Robbert H. Verkerk en W. Verwers

TEKENINGEN Robbert H. Verkerk en Don Werts

VOORPAGINA Molen te Katwijk getekend door Don Werts

Van de Redactie

Nee, we zijn geen milieublaadje geworden of iets dergelijks. Deze groene kleur kwam alleen onder het motto "Nieuwe jaargang, nieuwe kleur." Wat zal het volgend jaar dan wel niet worden!
Groen is trouwens ook niet de kleur van de orka(a)n(en) die ons land meermalen geteisterd heeft/hebben. Voor een enkele molen pakte deze storm goed uit, nl. in de vorm van biotoop-verbetering door omgevallen bomen. Veel anderen daarentegen leden veel schade, branden zo niet af.
Veel(?) schade had ook de vorige Molenvriend (met voor het eerst dubbelgevouwen A3-vellen.) Maar liefst twee rectificaties volgen hier namelijk. Ten eerste bleek de theorie over het bewijzen dat de Katwijkse Molen in een groep vijzelmolens stond, die gesuggereerd werd in het artikel op pagina 4, niet op te gaan. Vrijwillig molenaar Simons wees ons er nl. terecht op dat "zijn" molen wel degelijk twee eiken en zes grenen achtkantstijlen heeft.
De tweede rectificatie betreft een vergeten vermelding dat één van de twee molenaars-in-opleiding, die op het najaarsexamen op de "Jan van Cuijk" te Cuijk nogmaals hun kennis bewezen, geslaagd is. Wij feliciteren Frits Harteman dan alsnog voor het behalen van zijn getuigschrift.
De stof waar ditmaal weer critici naar uit kunnen kijken (zodat in de volgende Molenvriend wellicht weer rectificaties geplaatst moeten worden) is deze keer voornamelijk van huishoudelijke aard. Daarnaast is er het tweede deel in the story of...de middeleeuwse watermolen nabij Grave.
Kortom, maar weer tot de volgende Molenvriend.

Don Werts

Mededelingen van het Bestuur

De promotiecommissie heeft de door haar geheel vernieuwde stand de deur uitgedaan en staat achtereenvolgens te bewonderen in Cuijk; Boxmeer en Haps; resp. in de maanden april; mei en juni. De rest van de agenda omvat o.a. Wanroij; Beers en Mill/St. Hubert. De tentoonstelling heeft trouwens zijn eerste vruchten al afgeworpen!
De afgelopen Jaarvergadering leverde de nu definitieve secretaris op. Verder werd er gepraat over de oliemotor en wiekstanden. Een diaserie vulde de avond op.
Het bestuur is voorts enkele malen bijeen gekomen. De brief naar de gemeente Mill m.b.t. bemanning van de Heimolen te Sint Hubert is de deur uit.
Een belangrijk besluit werd zeer onlangs nog genomen. De EXCURSIE van 15 t/m 17 juni naar NOORD-FRANKRIJK is UITGESTELD. De nieuwe datum zal hoogstwaarschijnlijk vooraan in september komen te liggen.
Verder willen we nog vermelden dat we binnenkort een girorekening openen. In ieder geval tot die tijd is voor het overboeken van uw CONTRIBUTIE het GIRONUMMER 1105359 van de Rabobank te Boxmeer van belang (zie ook nevenstaande gegevens over de vereniging.)
Tenslotte nog een belangrijke mededeling! Wegens studie heeft de huidige redactie op korte termijn niet genoeg tijd meer voor het behartigen van dit werk. Daarom is voor het behoud van het blad gewoonweg noodzakelijk dat de redactie uitgebreid wordt. Aanmeldingen bij de redactie of het secretariaat!!

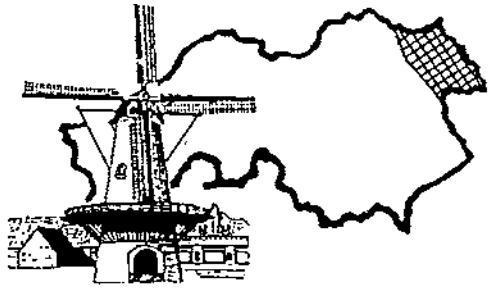

Vereniging Molenvrienden Land van Cuijk

WINST- EN VERLIESREKENING OVER 1989 VAN DE VERENIGING MOLENVRIENDEN LAND VAN CUIJK

Ontvangsten		Uitgaven	
Contributie leden	ƒ 840,00	Tentoonstelling	ƒ 146,80
Contributie donateurs	ƒ 150,00	Jaarvergadering	ƒ 84,00
Verkoop boekjes	ƒ 112,65	Attenties	ƒ 169,00
Rente + giften	ƒ 39,24	Consumpties vergaderingen	ƒ 74,80
Premieheffing ongevallen-verzekering molenaars	ƒ 154,00	Onkosten Molenvrienden	ƒ 780,00
		Premie Ongevallenverz.	ƒ 217,25
		Aankoop typemachine	ƒ 265,00
		Excursie Noord-Holland	ƒ 25,00
		Kamer van Koophandel	ƒ 61,00
		Lidmaatschap vereniging De Hollandsche Molen	ƒ 25,00
		Declaraties bestuur	ƒ 154,65
		Onkosten Archiefcommissie	ƒ 50,80
	ƒ 1295,89		ƒ 2053,30
		Resultaat	-/- ƒ 757,41

SALDI 31-12-88		SALDI 01-01-90	
Saldo bankrekening	ƒ 2545,93	Saldo bankrekening	ƒ 1838,85
Saldo rekening Archiefcommissie	ƒ 88,97+	Saldo rekening Archiefcommissie	ƒ 38,64+
TOTAAL SALDO	ƒ 2634,90	TOTAAL SALDO	ƒ 1877,49

maart 1990,

de penningmeester van de vereniging Molenvrienden Land van Cuijk

MOLENBEHOUD IN DE NEGENTIGER JAREN

Op zaterdag 7 april hield het Gilde van Vrijwillige Molenaars haar jaarvergadering in Arnhem. Hier bleek voor het eerst dat er nagedacht werd over nieuwe vormen van examinering. Deze zijn zeker nodig om ons einddoel, 2 molenaars per molen, te bereiken. In 1989 werden er 48 leerling-molenaars door de proefexamencommissies goed bevonden. Slechts 29 hiervan haalden daadwerkelijk het diploma. Dit zou voor Noord-Brabant een gemiddelde van 2,5 nieuwe molenaar per jaar betekenen. Als we de gemiddelde actieve loopbaan van een vrijwillig molenaar op 20 jaar stellen, zou dit een maximaal aantal mulders van 50 betekenen. Hierbij moet aangetekend worden dat die 20 jaar gemiddeld waarschijnlijk nog aan de hoge kant is. Dit zou bij 1 molenaar per molen een aantal stilstaande molens in Brabant van 70 betekenen, bij 2 man per molen zouden er zelfs 95 stilstaan.
Het huidige systeem zal dus op de helling moeten, want niet het systeem doch de molens zijn belangrijk. Ook in en rond het Land van Cuijk merken we dat de bezettingsgraad ongeveer gelijk blijft ondanks de vele inspanningen van instructeurs en molenaars om mensen op te leiden. Als we de provinciale examencommissie het definitieve examen laten afnemen, zou het aantal geslaagden voor Brabant op ongeveer 4 uitkomen. Dit betekent op den duur een bijna verdubbeling van het aantal molenaars en een bezettingspercentage van ongeveer 70 %. Nog steeds met slechts één molenaar per molen. Hierbij is niet meegerekend dat door examens te houden die meer geaccepteerd worden door de achterban er meer mensen op examen zullen gaan. De kwaliteit van de mulders zal hierdoor niet achteruitgaan omdat de proefexamencommissies er dezelfde richtlijnen op nahouden en zich, zoals het ook hoort, alleen afvragen of een kandidaat capabel is om op een molen te draaien.
Meer maatregelen zullen echter nodig zijn om de molens goed te bezetten. Gedacht kan worden aan een nieuw getrapt examensysteem. Hierbij wordt het proefexamen vervangen door een examen, af te leggen door een regionale examencommissie, op de eigen molen, waarbij ook de mening van de instructeur meespeelt. Dit examen leidt bij goed gevolg tot een diploma om op de eigen molen te mogen draaien. Wil men het algemene landelijke diploma halen dan zal men na dit examen door moeten gaan naar een examen door de provinciale examencommissie, wat wordt afgenomen op een vreemde molen en waarbij vragen over meerdere molentypen aan de orde komen.
In een provincie als Noord-Brabant, waar vele molenaars alleen geïnteresseerd zijn in hun dorpsmolen zal dit meer mulders opleveren en het gat van ongeveer 150 mulders kunnen opvullen. Op deze manier kan er aan zinvol molenbehoud worden gewerkt in plaats van het huidige beleid van dweilen met de kraan open.
De vraag is alleen of het Gilde bereid is om deze maatregelen te ondersteunen. Eerdere verzoeken tot verandering werden zonder gelijkwaardige discussie van tafel geveegd. Het eerder gevoerde beleid is heilig verklaard evenals de relatie met De Hollandsche Molen. Molenaars voor één molen kunnen volgens het bestuur beter verdwijnen uit het Gilde. Eenieder die niet past in het strakke systeem kan vertrekken. Deze opstelling komt het molenbehoud in ieder geval niet ten goede. Dat het verschil tussen onze streken en het Westen kan liggen aan de mentaliteitsverschillen tussen deze mulders, gaf de voorzitter van het Gilde in een persoonlijk gesprek toe. Hij voegde er echter wel aan toe dat hun opstelling de enige juiste was. Onze mentaliteit zal zich dus moeten aanpassen! Dit roept herinneringen op aan de Oosteuropese landen, die de perestrojka niet wilden geloven. Hopelijk ziet het Gilde tijdig in dat de huidige weg doodloopt, want ook uit het Oosten kwam de les, dat hoe harder men vasthoudt aan de leer, des te harder is de revolutie voor beide partijen.

Robbert H. Verkerk

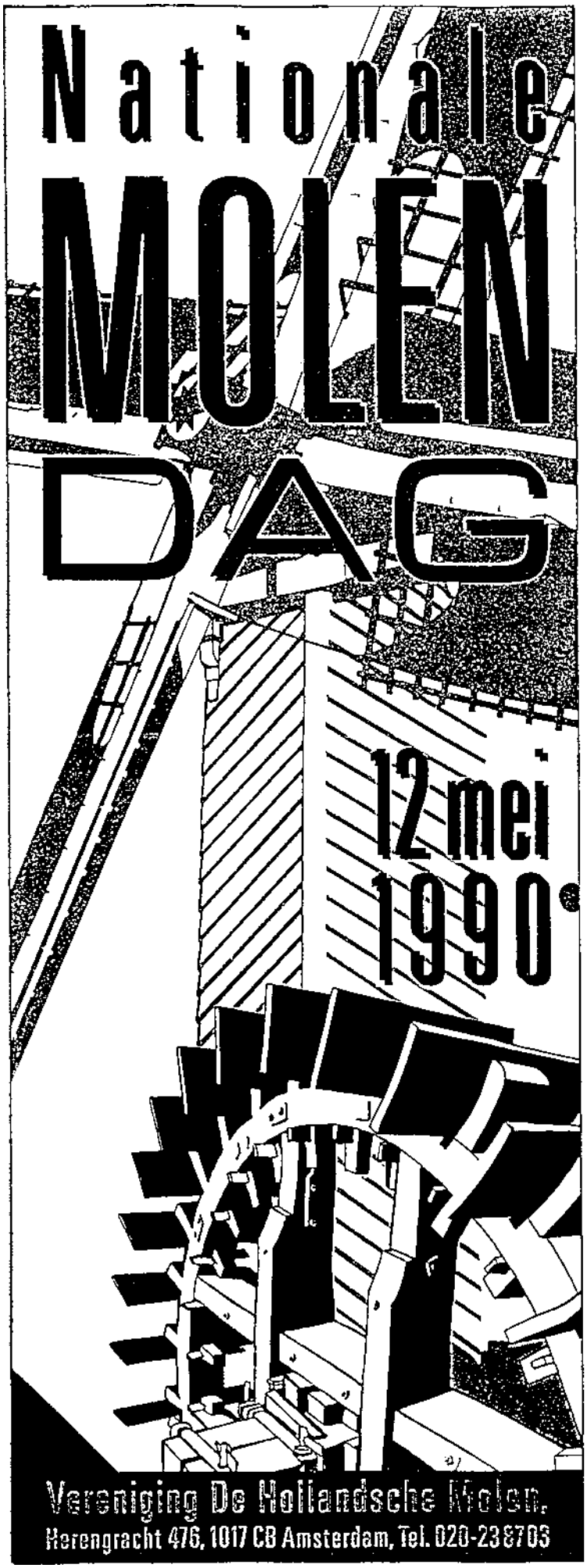

NATIONALE MOLENDAG

Op 12 mei aanstaande is het voor de achttiende maal Nationale Molendag in Nederland.
Evenals andere jaren zullen dan zoveel mogelijk molens draaien. Wanneer hetzelfde aantal draaiende molens als vorig jaar behaald wordt, dan zijn ruim 600 van de ruim 1000 wind- en watermolens draaiende te zien.
Een groot aantal van deze molens zal dan bij voldoende wind ook hun functie uitoefenen, zoals malen; houtzagen; olieslaan; etc. De overige molens draaien voor de prins.
Tijdens deze open dag van molenaars en eigenaars bent u allen natuurlijk van harte welkom; al helemaal als de blauwe wimpel uithangt. De (vrijwillige) molenaars zullen u graag rondleiden en de werking van de molen demonstreren. Tevens kunnen zij u meer vertellen over de instandhouding van deze prachtige en voor ons land zo karakteristieke monumenten.
Het grote evenement zal dit jaar weer gepaard gaan met de Landelijke Fietsdag, wat vorig jaar bij wijze ven uitzondering niet het geval was.
Tenslotte wensen wij op 12 mei een dag met mooi en winderig weer en veel bezoekers. Tot ziens dus op de molens!!

Molenarcheologie in het Land van Cuijk

Een 12e-eeuwse watermolen uit Escharen, Gemeente Grave

DEEL 2 +++ DEEL 2 +++ DEEL 2 +++ DEEL 2 +++ DEEL 2 +++ DEEL 2 +++ DEEL 2

Bewerkt hout:
een houten wiel uit het gaande werk

Een unieke vondst betrof een eikehouten wiel uit het gaande werk van de molen (afb. 6:1.) Het wiel had een zeer klein formaat (diameter 23 cm;) zowel de relatief grote dikte van de houten schijf (7,5 cm) als ook twee bij het wiel behorende kammetjes (van de zes oorspronkelijke; afb. 6:2,) maakten duidelijk dat het hier om een kamwiel van het type bonkelaar ging. Een dergelijk wiel wordt ook wel een kroonwiel genoemd. In twee van de zes ronde gaten zaten nog de resten van twee andere kammen, waarvan de koppen en de staarten waren afgebroken. De steek (de afstand hart tot hart tussen de kammen) was bijzonder klein: ongeveer 6 cm. Ook de kamkoppen zelf waren licht uitgevoerd. Midden in het wiel bevond zich een rechthoekig gat (ongeveer 5,5 bij 3 cm.)
Daarin was bevestiging van een, wederom lichte, doorgaande spil mogelijk middels een nog in de wielschijf aanwezige en door een in het vlak van de schijf geboord gat gaande houten nagel. Dit betekent waarschijnlijk dat de spil eveneens van hout is geweest.

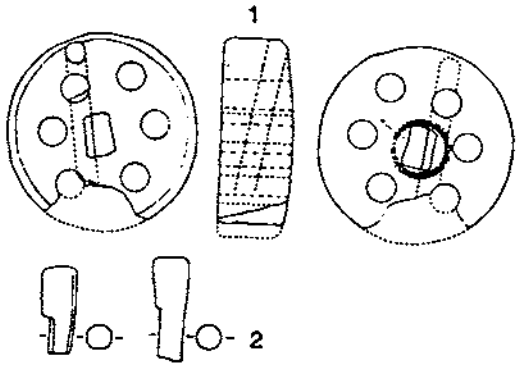

Afb. 6
Vondsten van bewerkt hout. 1. Houten wiel uit het gaande werk. 2. Twee losse kammen. De verschillende afwerking van de twee kammen kan erop duiden dat ze niet beide uit hetzelfde wiel afkomstig zijn. Schaal 1:9

Op één zijde van de schijf waren rond het centrale gat duidelijke slijtsporen waarneembaar. Gezien deze slijtsporen heeft het wieltje waarschijnlijk horizontaal aan een verticale spil gehangen, waarbij het rustte op en draaide over een ring, borgpen of verdikt gedeelte van de spil. De afmetingen wezen erop dat door het wieltje zeer geringe krachten werden overgebracht. Dit laatste, alsmede de bevestiging op een vermoedelijk houten spil en de uitvoering als kroonwiel wijzen erop dat het wiel waarschijnlijk niet gediend heeft voor de aandrijving van molenstenen. Immers, dan moet ten behoeve van het maalproces een beweging van het wiel in verticale richting mogelijk zijn, zonder dat de overbrenging wordt gestoord. En dat is bij dit type wiel moeilijk te verwezenlijken. Ons zijn ook geen oude afbeeldingen of bestaande molens bekend waarbij een kroonwiel een dergelijke functie heeft. Het enige kroonwiel in een middeleeuwse water-korenmolen was waarschijnlijk het wiel op de as dat het gehele gaande werk aandreef. Maar de afmetingen daarvan waren veel groter dan die van

het onderhavige wiel.
Het is aannemelijk, dat we in het wiel geen onderdeel van een korenmolen maar van een oliemolen moeten zien. Een onderdeel van het produktieproces van olie is namelijk het verwarmen van het oliehoudende zaad in een ijzeren pan, die op een primitief vuur wordt gestookt. De eerste bewerking is het kneuzen of petten van het zaad, daarna wordt het verwarmd en tenslotte wordt met behulp van heien de olie uit het zaad geperst.
De algemene benaming voor de vuurplaats in een oliemolen is vuister. In de pan van het vuister bevindt zich een roerwerk, dat aangedreven wordt door een klein wiel van het type kroonwiel, zoals in Escharen gevonden. Beschouwing van de tekeningen in Bernet Kempers' werk over oliemolens maakt duidelijk welk wiel bedoeld wordt en ook, dat men in de oliemolen tevergeefs zal zoeken naar een andere functie voor een dergelijk klein wiel (noot 14.) Vergeleken met de inrichting van een oliemolen was die van een korenmolen zeer eenvoudig, daar het gaande werk naar alle waarschijnlijkheid uit niet meer dan twee in elkaar grijpende wielen bestond (zie verder onder De Molenstenen;) daar kan men het gevonden wiel dus evenmin onderbrengen.
Indien onze interpretatie van de functie van het wiel juist is, vinden we hier een vroeg voorbeeld van een zogenaamde dubbele watermolen. Naast oliemolen was de molen, gezien de gevonden molenstenen, immers onmiskenbaar ook korenmolen. Het oliemolengedeelte bevatte reeds een vuister. Maar hoe werd het zaad in eerste bewerking gekneusd? Bernet Kempers veronderstelde dat het kneuzen van oliehoudend zaad zoals we dat nu nog kennen, namelijk onder op hun kant lopende stenen van arduin (de kollergang,) een latere ontwikkeling was en dat het werk in een oliemolen aanvankelijk geheel zonder stenen plaatsvond (noot 15.) Kneuzen of pletten op de oudste wijze zou niet via wringing door zware kantstenen, maar door middel van verbrijzeling door eikehouten stampers, die door het molenmechanisme konden worden opgetild en daarna losgelaten, zijn geschied. Steun voor deze veronderstelling vindt men in de Vlaamse molengeschiedenis (noot 16.)
In het onderhavige geval vinden we geen bewijs, maar wel een indicatie dat de bovengenoemde visie ook voor ons cultuurgebied zou kunnen kloppen. Immers, temidden van honderden kilo's molensteenfragmenten van tefriet (voor het malen van graan,) werd geen enkel fragment aangetroffen dat van een kollergang afkomstig zou kunnen zijn. De hier veronderstelde combinatie van molenfuncties en de toepassing van een stampwerk in plaats van een kollergang is weergegeven op een anonieme prent van omstreeks 1460, die een molen in de stad Brugge laat zien (noot 17.) De prent toont twee afzonderlijke gebouwen, op elke oever één en met de beide functies gescheiden. Ooit was deze combinatie en situering van bedrijvigheden zeer algemeen. Veel nog bestaande watermolens, met name in Noord-Brabant, dragen er de sporen van. Of ook de middeleeuwse molen uit Escharen uit twee gebouwen bestond is, gezien het feit dat er geen systematisch onderzoek heeft plaatsgevonden, achteraf moeilijk uit te maken.
In afb. 7 is de mogelijke inrichting van een vroeg type water-oliemolen, nog zonder kantstenen dus, schetsmatig weergegeven. Ook de waarschijnlijke plaats en functie van het gevonden wieltje zijn daar afgebeeld.

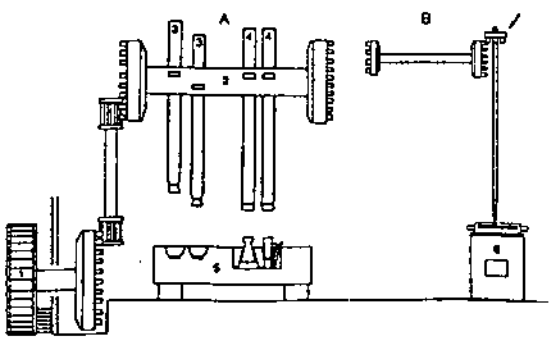

Afb. 7 Schematische weergave van de inrichting en werking van een water-oliemolen. De aandrijving van het gaande werk geschiedt door het waterrad (1). Op de wentelas (2) zijn nokken aangebracht, waarmee zowel de stampers (3) als de heien (4) kunnen worden opgetild. In het slagblok (5) bevinden zich links de stamperpotten en rechts een lade. Het olie slaan vindt plaats door het aandrijven en lossen van de

in de lade geplaatste wiggen, waartussen het in zakjes gedane zaad zich bevindt. Van tevoren is het zaad dan al geplet onder de stampers en verwarmd in een pan op het vuister (6).
In de pan bevindt zich een roerwerk. Het aangedreven wieltje daarvan (zie pijl) is het wiel dat in Escharen werd gevonden. De gedeelten onder A en B moet men zich in werkelijkheid gekoppeld denken. De horizontale as onder B wordt met een haakse overbrenging aangedreven door de wentelas. Omwille van de duidelijkheid is het gedeelte onder B echter in het vlak van de tekening gebracht en daarmee los komen te staan van A. Voor algemene informatie over oliemolens raadplege men Bernet Kempers (1962.)

Het overige houtwerk

Het overige houtwerk is voor een groot deel niet nader te identificeren. Dat is niet verwonderlijk, als men beseft dat het hier om een waarschijnlijk geheel houten gebouw ging, gefundeerd op palen en met een vermoedelijk uitgebreid houten sluis- en stuwwerk in de onmiddellijke nabijheid.
Er zijn meerdere stukken hout (eikehout) gevonden met naar verhouding veel gaten voor toognagels of pennen, hetgeen kan duiden op hergebruik. Een bepaling van de functie wordt erdoor bemoeilijkt. Onmiskenbaar was de vondst van een plank met aan de ene zijde een groef en aan de andere zijde bossingen (afb. 8:1.) Deze plank zal deel uitgemaakt hebben van een verticale beschieting, mogelijk van de buitenwanden van de molen.
Opmerkelijk was verder een drietal dunne, langwerpige planken, met een tweetal gaten aan één uiteinde (afb. 8:2.) Het is aanlokkelijk om hierbij aan (gedeelten van) de schoepen van het waterrad te denken. Er blijven echter te veel vragen onbeantwoord, bijvoorbeeld ten aanzien van de bevestiging van de schoepen aan de armen of velgen van het rad, om deze associatie waarschijnlijk te kunnen achten; voor een goede bevestiging hebben de twee gaten ongetwijfeld te weinig mogelijkheden geboden.
Andere houten onderdelen waren een ronde funderingspaal van 3 m, die over ongeveer een derde van zijn lengte was aangepunt, en een tweetal door hun karakteristieke vorm en symmetrie opvallende voorwerpen, waarvan elke speculatie over de betekenis achterwege moest blijven. Voor de volledigheid worden zij hier toch weergegeven (afb. 8:3-4.) Verder maakte een gedeelte van een handvat (afb. 9:1) deel uit van de vondsten, alsmede een plat stukje hout met een verbreding aan oorspronkelijk beide uiteinden en hoekige inkepingen aan één lange zijde (afb.9:2.)

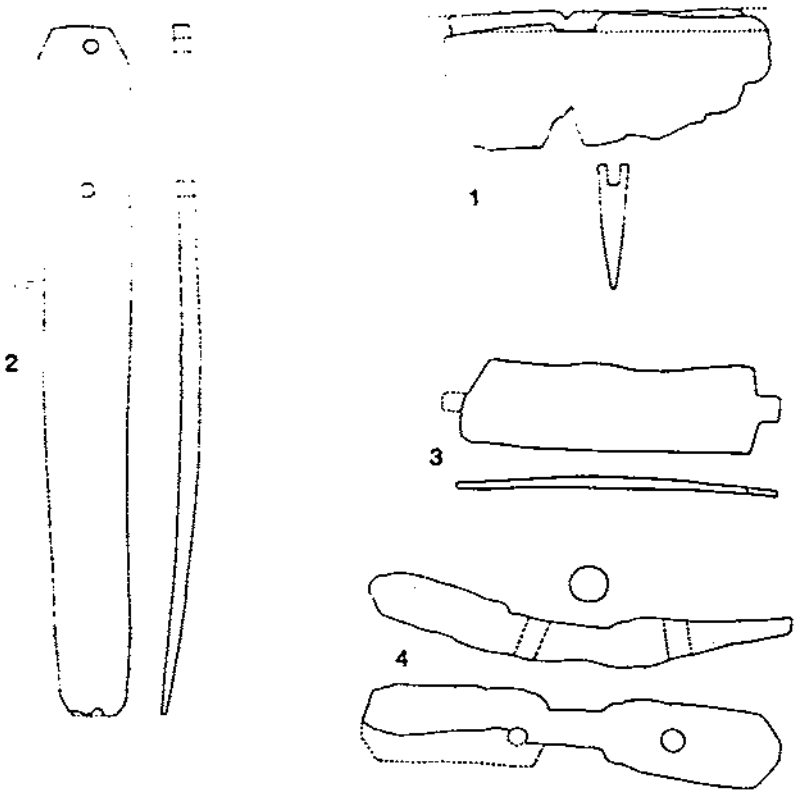

Afb. 8 1-4 Vondsten van bewerkt hout. Schaal 1:9

Beide laatstgenoemde onderdelen hebben mogelijk tot de moleninrichting behoord. Zij doen denken aan ook nu nog toegepaste vormen en waren misschien respectievelijk onderdeel van de lichtboom, dat wil zeggen de hefboom waarmee de afstand tussen de beide molenstenen en daarmee de fijnheid van het meel kon worden geregeld, en van het mechanisme waarmee de graantoevoer naar de stenen kon worden bepaald. De inkepingen van het laatste voorwerp doen in ieder geval aan een fijne instelmogelijkheid denken. Onzeker blijft evenwel, en dan met name ten aanzien van het handvat, of het hier wel specifieke molenonderdelen betreft.

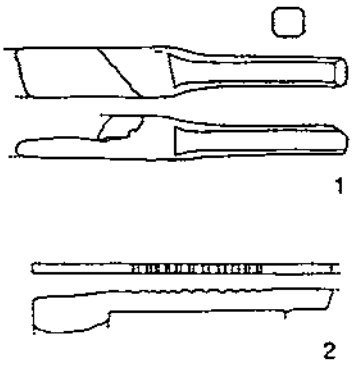

Afb. 9 1-2
Vondsten van bewerkt hout, vermoedelijk molenonderdelen. Schaal 1:9

Afb. 10 De arkvloer zij- en bovenaanzicht. Schaal 1:36

Een laatste interessante vondst was een zwaar, bootvormig stuk hout met een vlakke, behakte onderzijde en een bovenzijde die in de lengte en de breedte hol was uitgehakt (afb. 10.) De meest aannemelijke interpretatie is dat dit onderdeel een plaats heeft gehad buiten de molen, en wel onder het schoepenrad om daar het water te geleiden en uitspoeling van de grond te voorkomen. Benamingen hiervoor zijn vloedbeun of arkvloer (noot 18.) Wij geven, gezien het meer algemene karakter, de voorkeur aan de tweede term. Het gaat hier om de arkvloer onder een onderslagrad. Dat is een rad waarbij het stromende water steeds de onderste schoepen raakt. Dit type is algemeen voor streken met beken die een gering verval kennen en traag stromen, maar die daarentegen redelijk veel water hebben (noot 19.) Het onderslagrad is kenmerkend voor de Noordbrabantse molens. Nu is een gewelfde arkvloer die de kromming van het rad volgt, zoals hier het geval lijkt te zijn, geen algemeen verschijnsel, maar eerder een aspect van de vele technische verbeteringen die in de loop van de 19e eeuw aan de waterraderen werden uitgevoerd (noot 20.). Toch moet dit type arkvloer ook vroeger zijn toegepast, hetgeen blijkt uit het feit dat Reynolds (1983) verwijst naar een "tight fitting wooden through" als watergeleider onder een Brits onderslagrad uit de 3e eeuw (noot 21.) Uit de afmetingen van de geleider konden in dat geval ook de breedte en de diameter van het rad worden afgeleid. Ook bij de Escharense molen is getracht op deze wijze de afmetingen van het rad te benaderen. We komen dan op een breedte van ongeveer 30 cm en een diameter die tussen de 1,80m en 3,40m zal hebben bedragen. Indien de planken uit afb. 8:2 inderdaad als schoepen moeten worden gezien, dan zouden zij, met tweetallen in hun lengterichting naast elkaar geplaatst, precies de breedte van het rad kunnen hebben gevormd. Zowel de breedte als de diameter van het rad zijn aanzienlijk kleiner dan wat we nu nog aan onderslagraderen kennen. De kleinste diameter van een nog bestaand rad in Nederland is 4,4m, terwijl voor Brabantse begrippen de diameter al helemaal klein te noemen is: raderen met een diameter die varieert tussen de 5 en 7m zijn daar gebruikelijk (noot 22.) Anderzijds komen de afmetingen van het gevonden rad overeen met die van een Drents onderslagrad uit de 10e of 11e eeuw, waarvan de diameter ongeveer 1,50m en de breedte ongeveer 37cm zou zijn geweest; overigens waren de afmetingen van dat laatste

rad volgens de auteurs "met vrijmoedigheid" bepaald (noot 23.) Naast overeenkomsten met dit middeleeuwse rad zijn er ook parallellen met duidelijk oudere raderen, zij het niet uit onze streken. Een in de lava geconserveerde afdruk van een houten rad uit Venafro (Zuid-Italië,) stammend uit de 1e eeuw, had een diameter van 1,85m en een breedte van 30cm. Van een ander Romeins rad uit Groot-Brittannië (uit de 3e eeuw) waren de afmetingen 3-3,6m bij 36cm. Beide waren van het onderslagtype (noot 24.)
Ondanks de variatie in diameter-maten bij deze oudste raderen is de overeenkomst met het rad van Escharen opmerkelijk. In ieder geval laat de toestand uit onze eeuw geen verhoudingen van het schoepenrad zien die vanaf het begintijdperk der molens onveranderd zijn gebleven. De veronderstelling lijkt dus gewettigd, dat het schoepenrad uit de late middeleeuwen kleiner was en veel minder vermogen had dan dat van enkele eeuwen daarna, en dat het de globale afmetingen van de oudste waterraderen had behouden.

Wordt vervolgd!

Noten
14 Bernet Kempers 1962, opmetingstekening nr. 3.
15 Bernet Kempers 1962, 55, 64 e.v.
16 Zie voor verwijzigingen Bauters 1985, 26-30.
17 Deze pentekening bevindt zich in het stadsarchief van Brugge en is afgebeeld in Van Houtte en Van Uytven 1980, 87.
18 Hagens 1979, 25: Van Bussel 1981, 43-48.
19 Van Bussel 1981, 43-48.
20 Reynolds 1983, 258-286.
21 Reynolds 1983, 36-37.
22 Zwijnenberg 1986.
23 Casparie e.a. 1983.
24 Reynolds 1983, 36-37.

N.B. De auteurs van dit artikel zijn J.G.M. Scheirs en W.J.H. Verwers. J. Scheirs is psycholoog en vrijwillig molenaar in Oisterwijk. Zijn adres is Loostraat 2, 5081 VB Hilvarenbeek. W. Verwers is provinciaal archeoloog van Noord-Brabant en is verbonden aan de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek te Amersfoort.
De auteurs danken Nico Roymans, die hen op de vondsten attent maakte, en Jo de Wit, voor de door hem verleende medewerking bij de beschrijving van het materiaal.
De afbeeldingen werden vervaardigd door de foto-afdeling en tekenzaal van de ROB te Amersfoort.
Voor de literatuur waarnaar in de noten wordt verwezen, zie de lijst op het einde van deel 3.

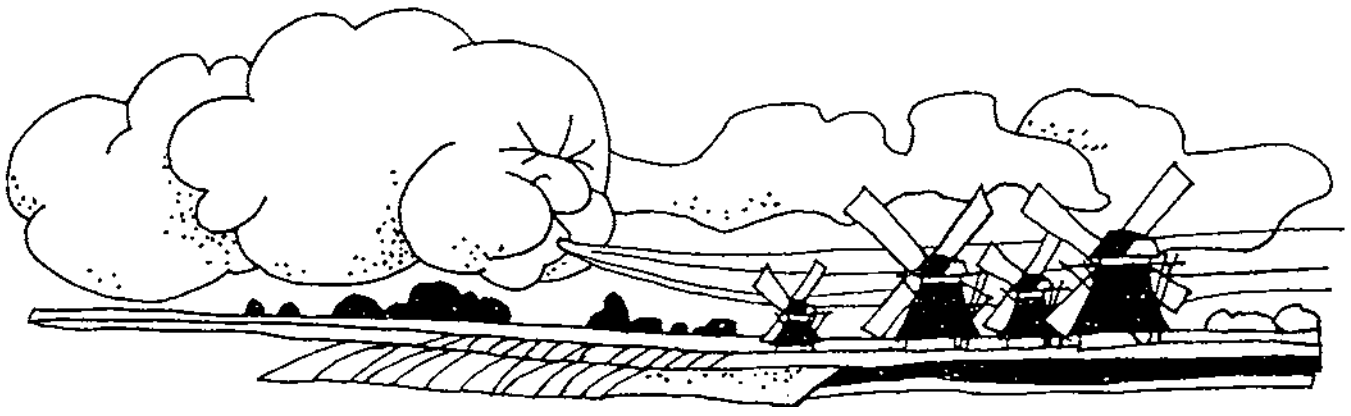

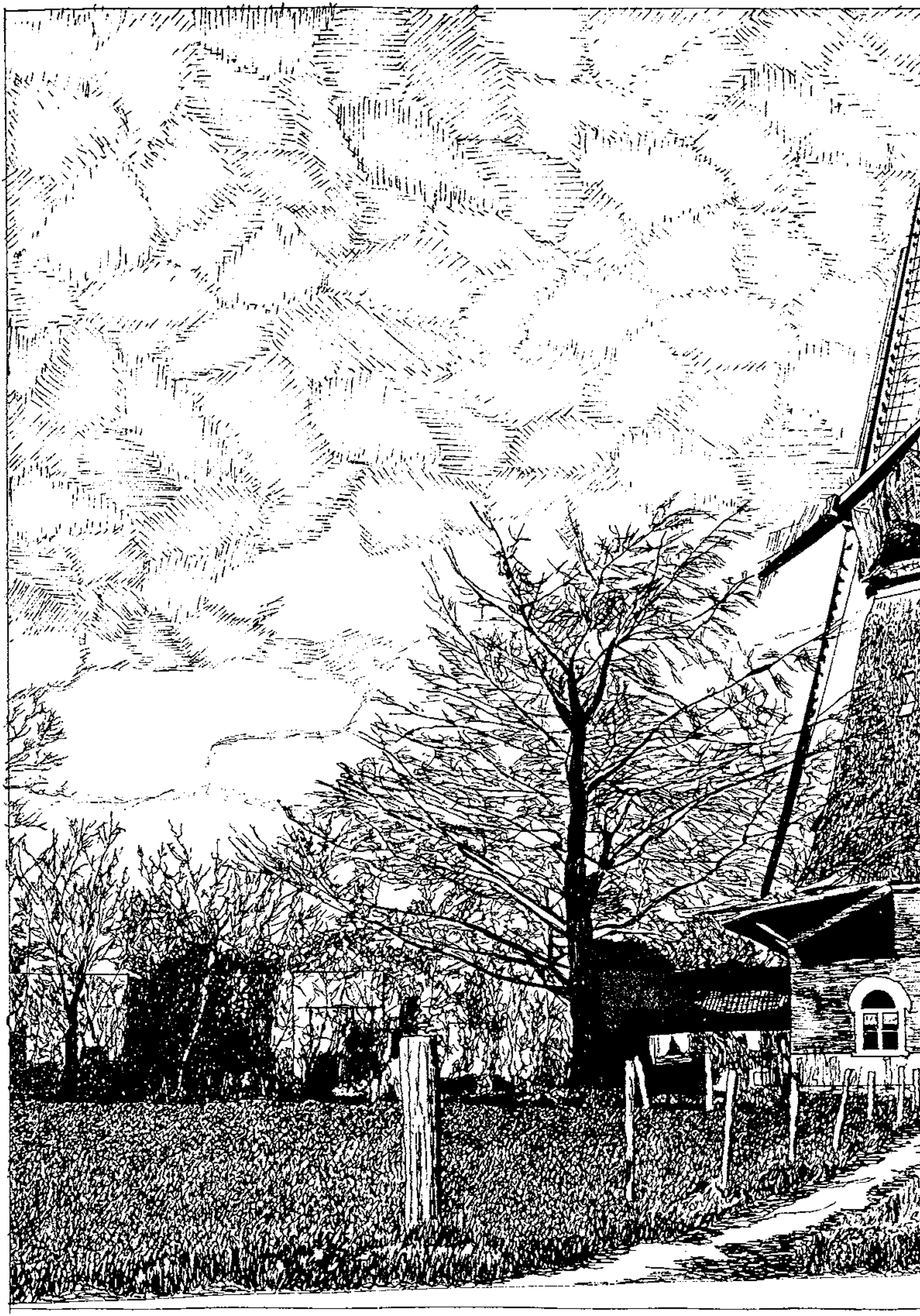

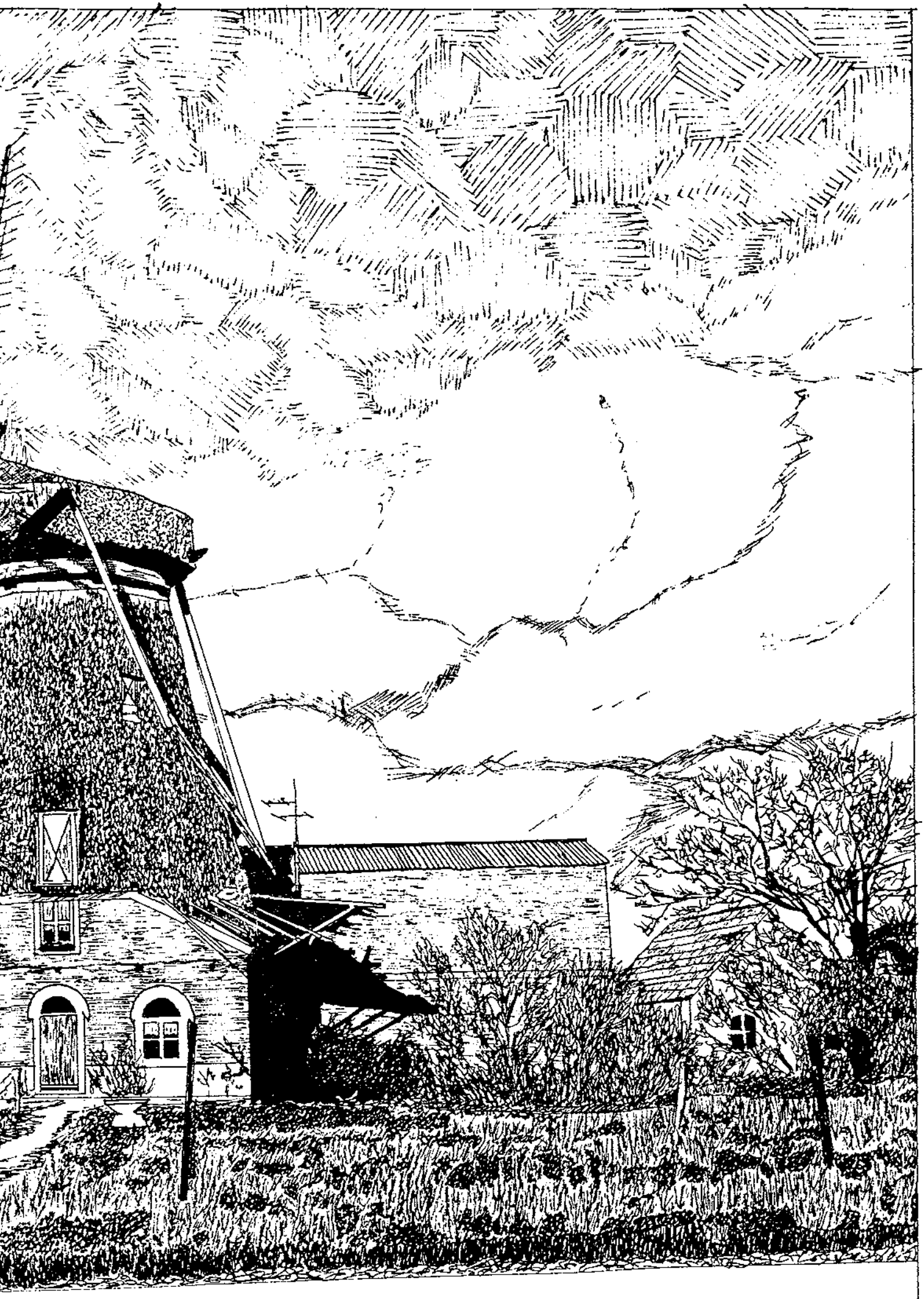

Molens in de Regio

MOLEN TE RIJKEVOORT:

Eind februari is dan eindelijk de lang beloofde restauratie begonnen. Er is circa *f* 130.000,- voor uitgetrokken en de bedoeling is dat de restauratie voor de zomervakantie voltooid is.
Een maand ervoor heeft de nu alom bekende orkaan twee bomen op de brink geveld en is de molenbiotoop (op het westen) dus aanzienlijk verbeterd. De molen met steigers kwam ongedeerd uit de orkaan (vreemd, maar gelukkig)!
Wat betreft de restauratie werd alles meteen groots aangepakt. Terwijl de molenmakers het oude hekwerk sloopten en daarvoor in de plaats het nieuwe aanbrachten, legden de "voegers" de laatste hand aan het schoonmaken en opnieuw voegen van de buitenkant van de romp. De firma Beijk ging toen verder met het vernieuwen van het dakleer en de afdekplanken op de kap. Ondertussen werden er ook nog enkele sloffen geplaatst, waar die nodig bleken te zijn. Het werk ging verder en men legde nieuwe vloeren op diverse zolders. Ook het luiwerk werd gerepareerd. Nieuwe weerdeuren en stormluiken waren ook van de partij.
Nu wordt de onderring nog vervangen, terwijl de (toekomstige) molenaars het pleisterwerk van de binnenmuren afkappen, waarna men alles opnieuw kan aansmeren.
Werkzaamheden die nog gedaan moeten worden zijn o.a. het vernieuwen van verschillende delen van de stelling; diverse nieuwe deuren plaatsen; etc. De gemeente zal verder nog electriciteit in de molen laten aanleggen. Bovendien krijgt Rijkevoort zeer binnenkort centrale antenne, zodat men nu alle kanten op kan kruien, waarna de molen blijft staan.
Binnen niet al te lange tijd kan deze stellingmolen dan weer "bovenkomen na zijn worsteling"(zoals de naam"Luctor et Emergo" aangeeft) en kunnen de molenaars de wieken weer rond laten gaan van deze hoogste molen in het Land van Cuijk.

MOLEN TE WANROIJ:

De molen die nu ruim een half jaar stilstaat, heeft wel schade ondervonden aan de orkaan. De windvaan en een "zij-molentje" durfden de reis door het Wanroijse luchtruim wel aan.
Verder zal deze standerdmolen met aangetaste bovenas voor ca. *f* 53.000,- gerestaureerd worden. De nieuwe as is onlangs besteld en zal gekapt worden in Noord-Frankrijk.

MOLEN TE BEUGEN:

Volgens Omroep Brabant was deze molen door de orkaan van 25 januari op hol geslagen, maar gered door de brandweer.
Dat op hol slaan viel mee. De molen was slechts een halve meter vooruit gedraaid. De brandweer heeft alleen een extra ketting aan de roede gelegd.

Bij overname van artikelen en/of tekeningen auteur en evt. bron(nen) vermelden. Tevens hiervan melding maken bij de uitgeefster of redactie van dit blad.

De redactie stelt zich niet aansprakelijk voor eventueel gemaakte fouten of andere ongemakken.

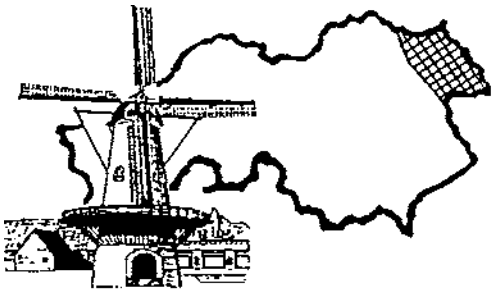

Vereniging Molenvrienden Land van Cuijk

JAARVERSLAG OVER 1989 VAN DE VERENIGING MOLENVRIENDEN LAND VAN CUIJK

1 HET BESTUUR

Het bestuur werd in 1989 grotendeels gesaneerd. Op de jaarvergadering in mei gaven de voorzitter; de penningmeester en een overig bestuurslid hun dankzegging na 4 jaar, waarmee zij de eerste bestuursperiode afsloten. Herkiesbaar stelde zich wel de vice-voorzitter, die tot voorzitter werd benoemd. Daarnaast vloeiden uit de leden een penningmeester en twee vooralsnog functieloze bestuursleden voort; te weten resp. Hans Heijs; Perry Hendriks en Don Werts. Zodoende ontstond weer een vijf-koppig bestuur.
Later in het jaar gaf echter ook de secretaris te kennen zijn functie niet langer te vervullen. Vanaf die tijd heeft Don Werts het secretarisschap waargenomen.
Het bestuur kwam door deze veranderingen in samenstelling slechts vijfmaal bijeen. Veel besproken was de molen van Sint Hubert en de oliemotor uit Velp. Voorts stond 1 vergadering na genoemde bestuursmutaties in het teken van taakverdeling.
Op de bestuursvergaderingen werden verder nog de gebruikelijke jaarvergadering; een extra ledenvergadering en enkele molenaarsvergaderingen bepaald. Deze jaarvergadering werd in beslag genomen door genoemde bestuurswijzigingen en het kiezen van een nieuwe kascommissie.
De ledenvergadering was omwille van het benoemen van een nieuwe secretaris waar het niet op uitliep. Wel werd er een diaserie vertoond over een later ter sprake komende excursie.
Het bestuur was voorts vertegenwoordigd bij het 25-jarig huwelijk van ex-secretaris Ben Verheijen en de bruiloft van het in 1989 geworden betuurslid Perry Hendriks.

2 DE COMMISSIES

Om te beginnen met de Archiefcommissie. Deze heeft in 1989 geen interessante vondsten of ontdekkingen gedaan. Wel is een artikel ontvangen over de in 1985 gevonden resten van een middeleeuwse watermolen nabij Grave en is men iets meer te weten gekomen over de geschiedenis van de Katwijkse Molen.
Archiefcommissielid Stefan Willems, die tevens het materiaal beheerde, is begin 1989 uit de commissie gestapt en werd opgevolgd door Don Werts, die tevens het materiaal ging beheren. Zodoende werd het archief bijgewerkt met stukken uit eigen archief.
De Molenaarscommissie vervolgens, is halverwege het jaar opgezegd. Het bestuur heeft hiertoe besloten omdat enerzijds de meeste leden in het bestuur deelnamen en anderzijds omdat de activiteiten van deze commissie alleen nog maar bijeenkomsten organiseren was, wat het bestuur ook makkelijk alleen kan.
Met het heengaan van een commissie kwamen er twee bij en wel de Biotoop als eerste. Ben Verheijen is secretaris van deze commissie en staat bij vereniging De Hollandsche Molen te boek als biotoopwachter (ontvangt zodoende alle post.) De commissie vervult dus de taak van één biotoopwachter.

Ten tweede kwam er de Promotiecommissie die een tentoonstelling ging opzetten, welke zal rouleren door verschillende plaatsen in het Land van Cuijk.
De kascommissie is zoals gewoonlijk weer vernieuwd, met als bijzonderheid dat de net afgetreden penningmeester er zitting in had genomen.
Tenslotte rest nog een commissie op losse schroeven. Het gaat hier om een zogenaamde draaiboekcommissie, die zoals het al aangeeft een draaiboek zal maken voor een videofilm over de molens in het Land van Cuijk. Plannen liggen in het verschiet.

3 DE MOLENAARS

De molenaars in het Land van Cuijk zijn afgelopen jaar wederom actief geweest om de molens op gezette tijden te laten draaien.
Molenaarsvergaderingen werden in tegenstelling tot voorgaande jaren slechts een enkele keer georganiseerd. Deze stonden dan in het thema van Molendag Land van Cuijk of van de plotselinge doorverkoop van de oliemotor met bijbehorend maalkoppel uit Velp. De molens in de regio werden nagenoeg elke vergadering behandeld, wat dan ook de opzet van deze vergaderingen is: namelijk het op de hoogte houden van elkaars werkzaamheden.
Het aantal geslaagde vrijwillige molenaars heeft in 1989 een positief saldo bereikt. Jan van Riet en Frits Harteman behaalden resp. in Katwijk en Cuijk, waar de voor- en najaarsexamens dit jaar werden gehouden, hun getuigschrift en zijn nu werkzaam op de molens van resp. Oploo en Beugen.
Er zijn in 1989 in totaal 8 geslaagde vrijwilligers en 3 molenaars-in-opleiding actief geweest.
1989 was voor een gediplomeerd vrijwillig molenaar onder onze leden, doch buiten het Land van Cuijk zijn laatste molenaarsjaar.
Bovendien zijn de twee molenaars van St. Hubert eind 1989 definitief elders gaan draaien.
Tenslotte kan nog vermeld worden dat de ongevallenverzekering van enkele molenaars lopend via de vereniging in 1989 zijn laatste premies kende.

4 LEDEN EN DONATEURS

In de aantallen leden en donateurs is sprake van een negatief saldo. Het enige nieuwe lid en nieuwe donateur wogen niet op tegen de opzeggers.
Voorts zijn twee in vergetelheid geraakte donateurs weer opgespoord en ze steunen ons gelukkig weer.
49 leden en 15 donateurs kende de vereniging eind '89.
Het negatief saldo kan toe te schrijven zijn aan het ontbreken van specifieke ledenwerfacties. De Molendag Land van Cuijk en de nieuwe folder mochten echter niet baten. De lichte schade zullen we hopelijk in 1990 inhalen.

5 ACTIVITEITEN BINNEN DE VERENIGING

Naast de gebruikelijke activiteiten zijn er ook twee speciale activiteiten noemenswaardig.
De gebruikelijke activiteiten bestonden ook in 1989 weer hoofdzakelijk uit de uitgave van publicaties.
Als eerste was daar het lijfblad De Molenvriend, die driemaal verscheen. Naast de redactie, veranderde ook uiterlijk en inhoudelijk het een en ander. Een nieuw lettertype van de koppen en het gebruik

van dubbelgevouwen A3-vellen werden in de loop van het jaar ingevoerd. Qua inhoud gingen de belangrijkste artikels over molentochten of archiefwerk. Daarnaast werd er aandacht besteed aan de Molendag Land van Cuijk en de tiende Molenvriend. De aanschaf van een typemachine deed het lettertype in het laatste nummer van deze vijfde jaargang veranderen.
Overige publicaties waren het verspreiden van vernieuwde verenigingsfolders; molendagaffiches; molendagroutekaartjes; etc.
Het boek "Molens in het Land van Cuijk" daalde aanzienlijk in verkoop vergeleken bij 1988.
De twee speciale activiteiten duidden op de Molendag Land van Cuijk en de excursie naar een paltrokhoutzaagmolen en een Zaanse oliemolen.
De Molendag Land van Cuijk op 18 juni 1989 was lang niet zo succesvol als de eerste in 1986. Desondanks was er toch nog een redelijk aantal bezoekers te tellen op de zes molens die meededen. Collega-molenaars bleven uit, wegens het ontbreken van een aankondiging in het landelijke molenaarsblad. De stand van de vereniging stond overigens in "De Ster" te Wanroij opgesteld. Een derde Molendag Land van Cuijk zal in ieder geval een betere organisatie vergen. Hopelijk kunnen er dan ook meer molens meedoen.
De excursie naar de houtzaag- en oliemolen vond plaats op 2 september en was ondanks de lage opkomst van zes man toch zeer geslaagd.
's Morgens vond een rondleiding plaats op paltrokmolen "De Eenhoorn" te Haarlem en 's middags op de in werking zijnde oliemolen "De Bonte Hen" aan de Zaansche Schans te Zaandijk.
Actieve en passieve activiteiten tenslotte deden zich voor binnen het bestuur, zoals de in- en uitgaande post. Uitnodigingen werden ontvangen voor de Algemene Vergaderingen van De Hollandsche Molen en de vereniging van Particuliere Moleneigenaren en voor het huwelijk van Perry Hendriks. Voorts waren er ingaande stukken van De Hollandsche Molen m.b.t. Nationale Molendag en biotoopzaken; van de verzekering en van de gemeente Mill m.b.t. de bemanning van de Heimolen te Sint Hubert. Naast nog wat minder belangrijke, ontvangen brieven, verzond het bestuur zelf natuurlijk ook brieven, zoals naar leden en molenminnende instanties.
Geplande activiteiten voor de komende jaren zijn o.a. eerder genoemde videoreportage en het doorvoeren van het oorspronkelijk gebruik van wiekstanden met gebruikmaking van de media.

6 MOLENS IN DE REGIO

De "Jan van Cuijk" te Cuijk is het afgelopen jaar weer flink opgeschilderd. De molenmaker is langs geweest om o.a. de as naar voren te brengen. De najaarsexamens van vrijwillig molenaar hebben in deze molen en enkele andere molens verspreid over Nederland plaatsgevonden.
Ook van de stellingmolen te Katwijk is de as naar voren gebracht.
Helaas is de Bonte Knaagkever gesignaliseerd in de kap van deze molen, die diende als examenmolen voor de voorjaarsexamens. De biotoop is verbeterd door het weghalen van takken uit de boom direct naast de molen.
De "Martinusmolen" te Beugen heeft ook last van de Bonte Knaagkever gekregen. Verder is van deze molen ook de as naar voren gebracht.
De standerdmolen te Oploo is in 1989 volledig gerestaureerd. De kast staat weer wat rechter en alles is voorzien van een nieuw fris kleurtje. De wieken zijn bovendien vervangen en er is een nieuw koppel stenen in komen te liggen.
Collega-standerdmolen "De Ster" te Wanroij ging het helaas wat slechter af. Ook hier werd de Xestobium Rufovillosum (=bonte knaagkever) geconstateerd en wel in de bovenas. Bij het naar achter

schuiven van het bovenwiel kwam een en ander aan het licht en gezien de kritieke toestand werd direct besloten te stoppen met draaien, tot er een nieuwe as komt.
De stellingmolen "Luctor en Emergo" in Rijkevoort heeft heel 1989 lang moeten wachten op zijn lang beloofde restauratie, maar ook dat jaar kwam er weer niets van terecht. Wel zijn zijn molenaars zo vriendelijk geweest hem op te ruimen, want de kraaien en duiven vonden een molen toch wel een spannende geboorteplaats voor hun jongen. Eind 1989 is wel begonnen met het opnieuw voegen van de molen wat buiten het werk van de molenmaker valt.
De "Heimolen" te St. Hubert is eind 1989 verlaten door zijn molenaars. Deze laatsten vonden draaien elders meer de moeite waard en bovendien liet de zeer slechte biotoop draaien op verantwoordelijke wijze niet toe.
Voorts is de romp van beltmolen "De Korenbloem" te Langenboom in november gesloopt.
De overige 4 windmolens en watermolen heeft 1989 niet veel meer opgeleverd als voorgaande jaren.
Na deze lijst opgemaakt te hebben, komt een ding duidelijk aan het licht; nl. de bonte knaagkever. Er zijn nog steeds geen probate middelen voor bestrijding en preventie van deze houteter. Vervanging van de aangetaste onderdelen is voorlopig de remedie. Laten we hopen dat de kever daarna niet terug zal keren.

Don Werts,
secretaris van de vereniging Molenvrienden Land van Cuijk

WIE KAPT ER MEE??

"Waarmee," zult u zich wel afvragen. Nou, bijvoorbeeld met vrije tijd besteden in andere dingen dan het afkappen van het pleisterwerk van stellingmolen "Luctor et Emergo" te Rijkevoort.
Het pleisterwerk van de binnenmuren van deze molen verkeert namelijk in zo'n desolate toestand, dat besloten is, in overleg met de gemeente en de molenmaker die momenteel de molen aan het restaureren is, het geheel eraf te kappen en het daarna te laten aansmeren door vakbekwame mensen.
Mocht u interesse hebben ons mee te helpen, dan horen wij dat graag; een telefoontje bijvoorbeeld naar 08850-13647 of 08850-15362.
Een overbodige eis waaraan deelnemers moeten voldoen, luidt als volgt. Degenen die na het kappen van 1 vierkante meter er al mee kapt, kan er beter meteen mee kappen ons te willen inlichten; oftewel doorzetters gewenst!!
Tenslotte: Kapvergunning niet verplicht!

De molenaars van de kaprijpe
molen te Rijkevoort

Spin

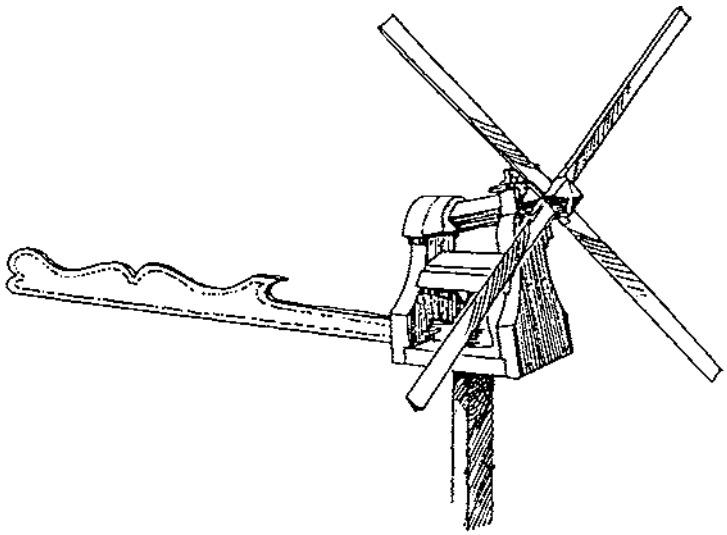

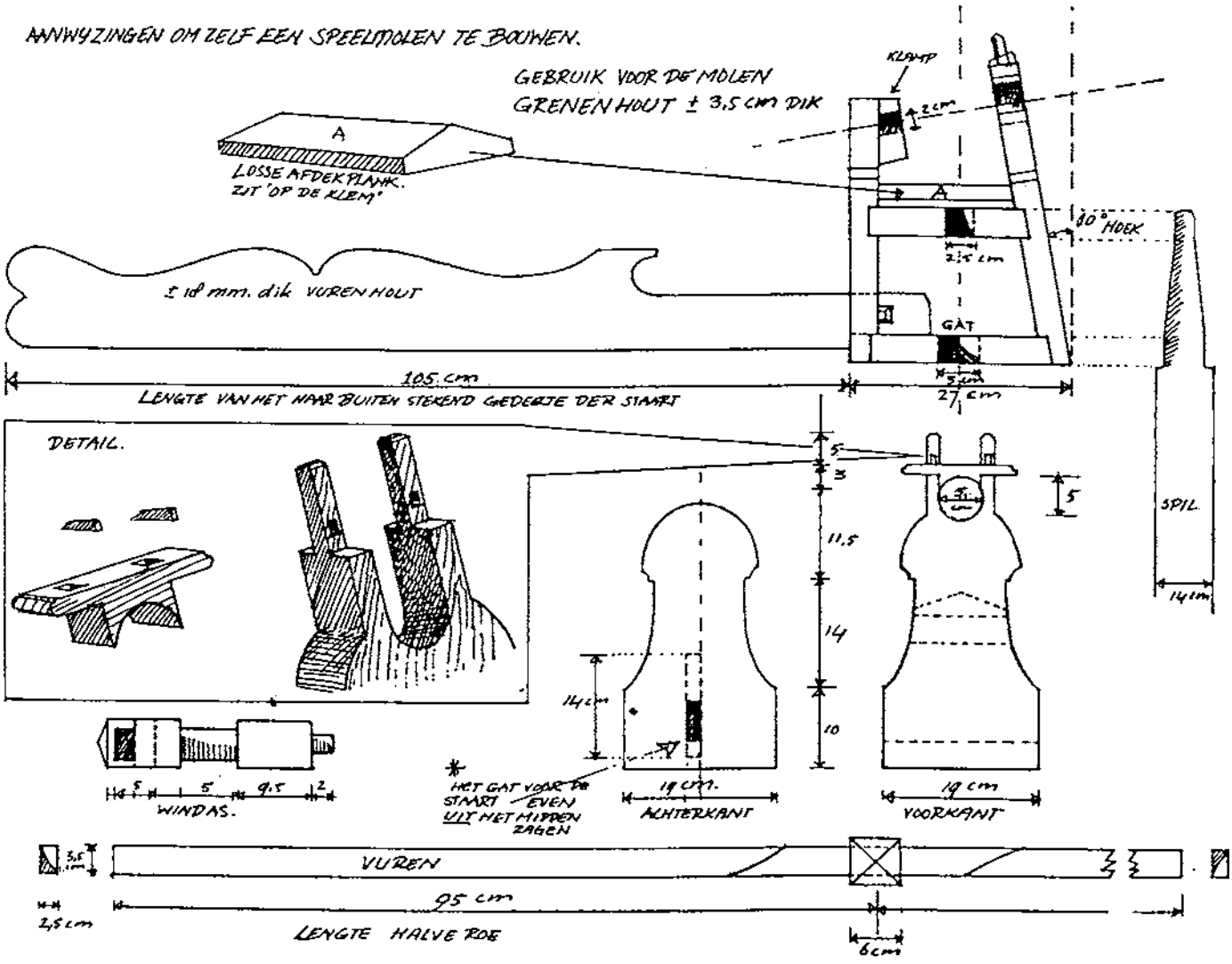
ANNWYZINGEN OM ZELF EEN SPEELMOLEN TE BOUWEN.
GEBRUIK VOOR DE MOLEN
GRENEN HOUT ± 3,5 cm DIK
A
LOSSE AFDEKPLANK.
ZIT 'OP DE KLEM'
± 18 mm. dik VUREN HOUT
KLAMP
2 cm
90° HOEK
2,5 cm
GAT
105 cm
LENGTE VAN HET NAAR BUITEN STEKEND GEDEELTE DER STAART
27 cm
DETAIL.
5
3
11,5
14
10
5
SPIL
14 cm
14 cm
* HET GAT VOOR DE STAART EVEN UIT MET HIPPEN ZAGEN
19 cm.
ACHTERKANT
19 cm
VOORKANT
5
5
9,5
2
WINDAS.
3,5 cm
VUREN
95 cm
2,5 cm
LENGTE HALVE ROE
6 cm

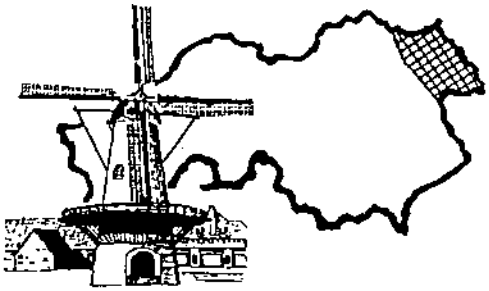

Vereniging
Molenvrienden Land van Cuijk

NOTULEN JAARVERGADERING WOENSDAG 4 APRIL 1990

Aanwezigen volgens presentielijst:
Peter Simons; Charles Stokman; Robert Hoffman; Perry Hendriks; Robbert-Hans Verkerk; Don Werts; Hans Heijs; Johan Reijnders; Stefan Willems; Ben Verheijen; mevr. E. Wolters-de Vries en Frits Harteman.

1 Opening en inleiding door de voorzitter

Afmeldingen zijn ontvangen van: A. Marinus; E. Derks; J. van Riet; mevr. J. Marinus; T. van Bergen en J. Selten.
De voorzitter houdt vervolgens een jaarrede. Hierin kwam maar voren dat 1989 een "slecht" jaar is geweest. Er werden maar liefst drie molens stopgezet, waaronder Wanroij en 1 molen is gesloopt. Daar tegenover staat de restauratie van één molen (Oploo). Verder is Beugen aangetast door de bonte knaagkever en is Rijkevoort nu in herbouw. Wanroij zal hierna nog worden gerestaureerd.
Er is een biotoopcommissie opgericht. De Cuijkse biotoop is trouwens flink verbeterd.
Ook zijn er twee nieuwe geslaagde vrijwillige molenaars bij.
Molendag Land van Cuijk werd voor de tweede maal georganiseerd.
De vereniging zelf had een moeilijk jaar. Wel is er taakgericht gewerkt en is getracht het imago te verbeteren. Resultaten voor dit laatste zijn bereikt door een nieuwe verenigingsfolder en nieuwe opzet van een stand.
Voorts moesten er moeilijke zaken opgelost worden. Zo moest geprobeerd worden de oliemotor terug te werven. Deze bleek afgelopen jaar onderhands doorverkocht te zijn.
Positief telde het aantal verschenen Molenvrienden. Omdat vier Molenvrienden per jaar de doelstelling is, zijn de drie van het afgelopen jaar een goede benadering.

2 Jaarverslag van de vereniging over 1989 door de secretaris

Het jaarverslag werd door de secretaris onderverdeeld in zes onderwerpen, te weten het bestuur; de commissies; de molenaars; leden en donateurs; activiteiten binnen de vereniging en molens in de regio.
Enkele hoogtepunten zijn het vóórkomen van de bonte knaagkever op diverse molens; positief molenaarssaldo; licht ledenverlies; oliemotor Velp; etc. Voor het complete jaarverslag verwijzen we naar elders.
De secretaris sloot het jaarverslag met het volgende nawoord af.
"Als slotconclusie over 1989 wil ik vermelden dat het voor een buitenstaander lijkt alsof het geheel van vereniging en molens één grote warboel is. Ik hoop dan dat eenieder na dit jaarverslag de oorzaken hiervoor kan aanwijzen en tot de ontdekking kan komen dat we er in 1990 een vruchtbaar en nuttig jaar van zullen maken en nu de vereniging haar eerste lustrum bereikt heeft ook volgende lustra bereikt zullen kunnen worden. Laten we het in ieder geval vast hopen."

3 Financieel jaarverslag door de penningmeester

De penningmeester attendeert op de winst- en verliesrekening in stencil-vorm, uitgereikt op deze vergadering.
De grootste uitgaven naast de verplichte kosten (zoals uitgave Molenvrienden) schrijft hij toe aan de aanschaf van een typemachine, het bekostigen van attenties voor ex-bestuursleden, achterstallige verzekeringskosten en een lidmaatschap.
Hij vermeld tenslotte dat de boeken onlangs gecontroleerd zijn.

4 Verslag van de kascommissie

De secretaris heeft een brief gekregen van kascommissielid Jan van Riet. Deze schrijft dat de kas accoord bevonden is (na controle) en dat hij uittredend is.
De penningmeester wordt vervolgens door de voorzitter, namens de ledenvergadering gedechargeerd over 1989.

5 Benoeming nieuwe kascommissie

Na een oproep onder de aanwezige leden is Peter Simons bereid de ontstane vacature (door uittreding Jan van Riet) te vervullen.
Het tweede kascommissielid Eddy Derks gaat zijn tweede jaar in.

6 Rondvraag

De rondvraag komt in het teken te staan van de veelbesproken doorverkoop van de oliemotor plus bijbehorend maalkoppel uit Velp.
Bakkerij Roggy te Cuijk is bereid gevonden een benodigd bedrag voor terugkoop "voor te schieten," gezien de vereniging zelf een ontoereikende kas heeft. Als tegenprestatie moeten we echter een minimale hoeveelheid graan per week malen. Deze vorm van exploitatie levert de grootste bezwaren en problemen op.
Het onderhoud van de motor wordt niet als een probleem gezien.
Volgens de vergadering is het wat betreft het installeren van het geheel, het beste eerst gewoon de motor aan te kopen. Hiervoor moet eerst het bedrag achterhaald worden, waarvoor deze motor destijds is doorverkocht. Ben zal daarom contact opnemen met De Vet en/of Derckx. Daarna kan een bod gedaan worden op de motor.
Eenmaal in eigendom kunnen we dan kijken naar fundering en exploitatie.
Gesuggereerd wordt bovendien (mevr. Wolters,) om als vereniging ook eens uit te kijken naar subsidie. Gedacht wordt aan de Industriële Kring Land van Cuijk.
Als tweede punt kwam in de rondvraag naar voren dat een redactie-versterking zeer gewenst is (Hans Heijs en Don Werts,) De tijdelijk secretaris, eveneens werkzaam als redacteur, is dan bovendien beter in staat zijn activiteiten degelijk uit te voeren.
In de hoop op een toekomstig extra redactielid, werd de tijdelijk secretaris erkend als secretaris door de jaarvergadering.
Wat betreft het streven naar vier Molenvrienden per jaar, wordt opgemerkt (mevr. Wolters) dat twee per jaar in principe ook voldoende is. Doordat er dan meer tijd in gestoken kan worden, zijn deze Molenvrienden beter van kwaliteit en bovendien meer gevarieerd.
Nummer 13, aldus de redactie, verschijnt zeer binnenkort.
Het derde punt op de rondvraag was het gebruik van wiekstanden. Reeds eerder was besloten de oude traditie te doen herleven. Deze traditie is echter niet in overeenstemming met de handhaving van de vreugd- en rouwstand in nagenoeg heel Nederland. De streek rond de Kempen, noord-west Limburg en het Land van Cuijk had oorspronkelijk een vreugdestand die overeenkwam met de nu

algemene rouwstand en zo ook de rouwstand met de vreugdestand. Een bijkomend probleem is dat het merendeel van de mensen (die geinteresseerd zijn) alleen de algemene versie kent.
Invoeren van de oude traditie vereist dus een uitgebreide bekendmaking via de media.
Een en ander is in onderzoek.
Als laatste punt werd door dhr. Stokman geöpperd dat de video-band van De Hollandsche Molen echt niets voor onze vereniging is.
Dit geeft niet, want er zijn momenteel toch mensen bezig, die met het maken van een draaiboek, video-opnames willen realiseren van de molens in het Land van Cuijk.
Resultaat volgt!

7 Pauze

Deze werd door de aanwezigen benut om links en rechts een praatje te maken. Daarnaast werden de nodige consumpties besteld.

8 Diaserie over door water gedreven molens

Tenslotte werd een diaserie vertoond over waterradmolens. Begonnen werd met de zogenaamde onderslagmolens. Omdat reeds in Oploo een dergelijke onderslagmolen staat, werd deze molen als eerste vertoond. Daarna werd een denkbeeldige reis gemaakt via Geijsteren en Arcen naar Zuid-Limburg. Ook West-Duitsland en België werden kort belicht.
Daarna waren de middenslagmolens aan de beurt. Hier fungeerden slechts molens in Gelderland en Zuid-Limburg als illustraties. De bovenslagmolens werden juist weer vertegenwoordigd in Gelderland (in tegenstelling tot het ontbreken van Gelderse onderslagmolens.)
Tenslotte werd de turbinemolen kort toegelicht aan de hand van de dia's (wederom in Gelderland en Zuid-Limburg.) Ook primitieve horizontale watermolentjes waren te zien (voorlopers van de turbinemolen.)
Achter de watermolens aan werden de watermolens van het Freilichtmuseum van Hagen (BRD) nog even nader aangestipt met behulp van dia's. Hier staan ongeveer 12 watermolens in een klein gebied, allen met een aparte functie, zoals houtzagen, draadtrekken, smeden, zink gieten en walsen, koper slaan, etc.

9 Sluiting van de vergadering

De voorzitter bedankt de secretaris voor het houden van de diaserie en sluit vervolgens de vergadering.

Don Werts,
secretaris van de vereniging Molenvrienden Land van Cuijk

ROZENKWEKERIJ

DE HAMSE MOLEN

MOLENSTRAAT 48

5446 PL WANROIJ

TELEFOON:

08859-52587

EVENEENS VERKOOP VAN WORMEN VOOR VISAAS

MOLENS IN HET LAND VAN CUIJK
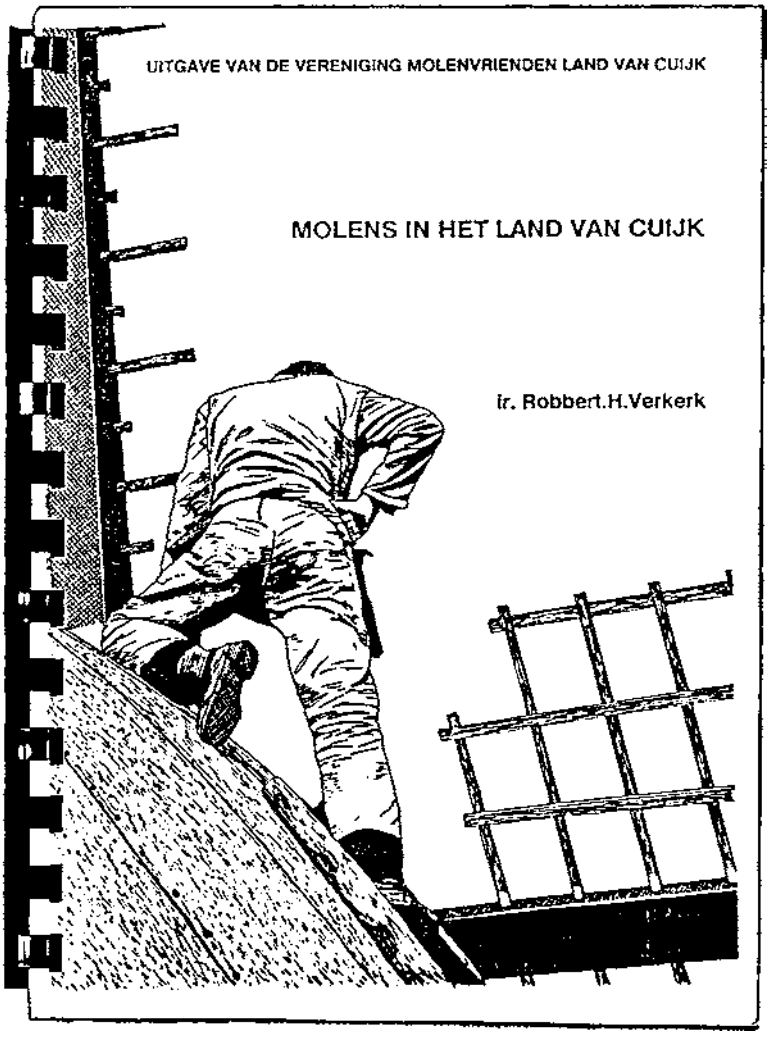
160 pagina's boordevol informatie over alle molens en molenrestanten, welke zich bevinden in het Land van Cuijk. Naast een algemeen, historisch overzicht, behandelt de schrijver Robbert H. Verkerk alle molens en restanten apart; alle gegevens, zowel technisch als historisch, zijn overzichtelijk met afbeeldingen vermeld. Het boek, op A5 formaat, is verkrijgbaar door overschrijving van *f* 14,50 (incl. portokosten) op bankrekeningnr. 110556194 van de Rabobank te Boxmeer t.g.v. Molenvrienden Land van Cuijk. Het gironummer van deze bank is 1105359. Gelieve titel te vermelden bij bestelling!